

Sisällissotaa seurasi vuosien maksuvälinekaaos

31.1.2018 – Historia

KIRJOITTAJA

Vappu Ikonen
Historiantutkija

Itsenäistymisen aiheuttama riemu vaihtui tammikuussa 1918 levottomuuteen yhä syvenevän yhteiskunnallisen jakautumisen tähden. Eräs suurimpia ongelmia oli laillisen järjestysvallan puute. Maassa oli kyllä aseellisia ryhmiä liiankin kanssa, mutta ei vahvaa ja kaikkien tunnustamaa esivaltaa. Sekä suojeluskunnat että työväenkaartit olivat alkaneet järjestäytyä ja aseistautua viimeistään vuoden 1917 marraskuun suurlakon aikoihin.

Tammikuun 1918 aikana molemmat puolet tekivät siirtoja, joilla pyrittiin saamaan valta omiin käsiin. Myös taisteluja ja väkivaltaisuuksia esiintyi yhä enemmän. Sisällissodan katsotaan alkaneen 27.–28.1.1918, kun punaiset joukot lähtivät liikkeelle ja samaan aikaan valkoiset alkoivat riisua venäläisiä joukkoja aseista.

Tilanne kärjistyi myös Suomen Pankin pankkivaltuusmiesten kokouksissa tammi-helmikuun vaihteessa. Pankkivaltuustossa oli vuonna 1916 valitun eduskunnan peruja sosialistinen enemmistö, jota käyttäen kansanvaltuuskunta toivoi saavansa pankin haltuunsa laillisia muotoja noudattaen. Johtokunta ja vakituiset virkamiehet kuitenkin kieltäytyivät yhteistyöstä.

Noin viikon kestäneitten tuloksettomien kokousten jälkeen pankkivaltuuston puheenjohtaja Edvard Gylling ja pankkivaltuuston sosialistiset jäsenet luopuivat suostuttelutaktiikasta. 8.2. pankille valittiin uusi, kansanvaltuuskunnalle uskollinen johtokunta, jonka puheenjohtajaksi tuli päätoimittaja, kansanedustaja Anton Huotari. Myös suurin osa muusta henkilökunnasta korvattiin uusin voimin. Sodan alkupäivinä kansanvaltuuskunta otti haltuunsa myös kuusi eteläisessä Suomessa sijainnutta pankin haarakonttoria sekä Pietarin konttorin.

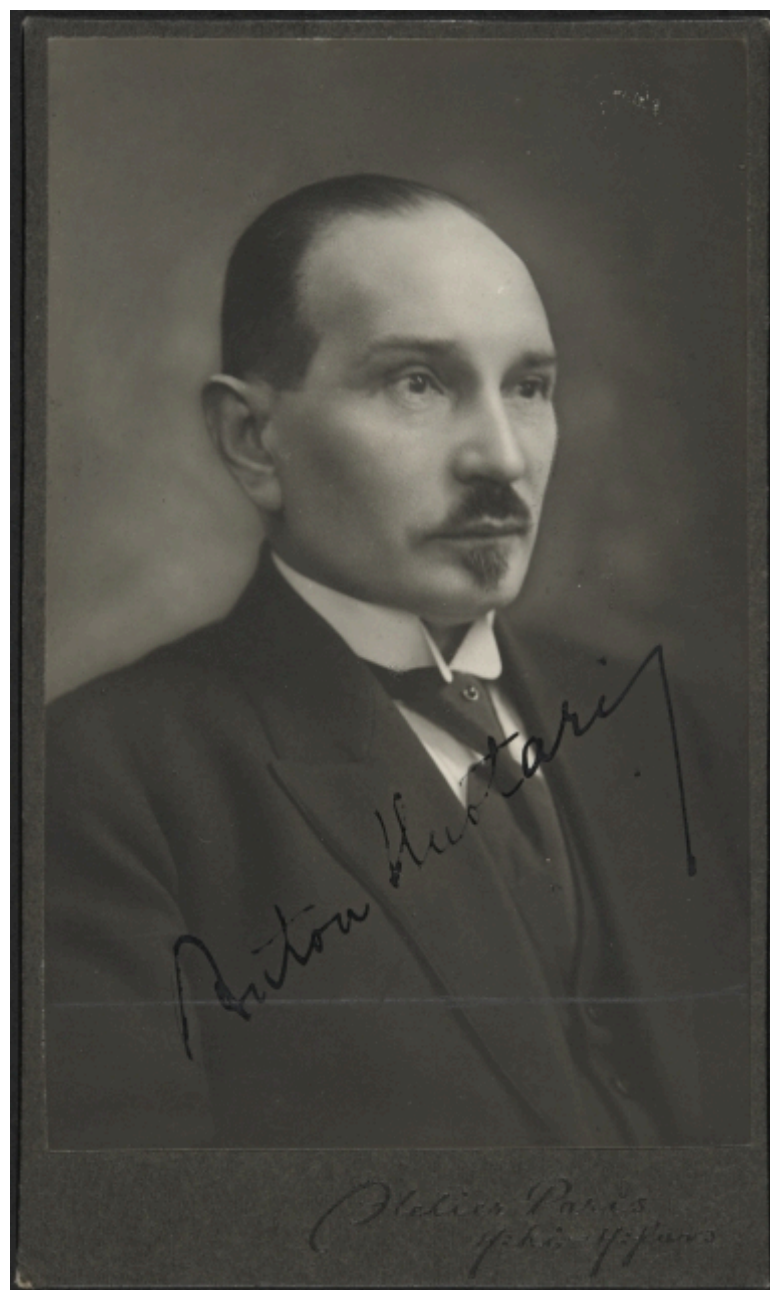
Pankin pääkonttorin haltuunoton yhteydessä kansanvaltuuskunta sai haltuunsa noin 160 miljoonan markan arvosta seteleitä, jotka se käytti menojensa rahoittamiseen. Kansanvaltuuskunta valtasi myös setelipainon ja alkoi painaa uutta rahaa. Toisaalta Vaasaan vetäytynyt senaatti ja sen hallitsemalla alueella toimivat pankit kehittivät valkoiselle puolelle korvaavia maksuvälineitä. Sodan jälkeen punaisten painamat setelit julistettiin laittomiksi ja setelipaino laski nopeasti liikkeeseen useita korvaavia setelisarjoja. Sisällissodasta aiheutunut maksuvälinekaaos vaikutti useita vuosia sodan jälkeen.

Suomen Pankin rahamuseossa avatussa "Suomen Pankki 1918" -näyttelyssä perehdytään keskuspankin toimintaan sisällissodan aikana. Näyttely kuvaa monipuolisesti, miten sota vaikutti Suomen rahatalouteen, seteleihin ja muihin maksuvälineisiin.

Sisällissodan aikaiseen finanssihallintoon voi tutustua [asiakirjoista](#) ajalta, jolloin pankki oli Kansanvaltuuskunnan hallinnassa. Lisätietoja sisällissodan vaikutuksista Suomen setelistöön saa Antti Heinosen teoksesta [Sodan ja rauhan rahat](#).

Pankkivaltuusmiesten sosialidemokraattinen puheenjohtaja Edvard Gylling. Työväenmuseo Werstas.

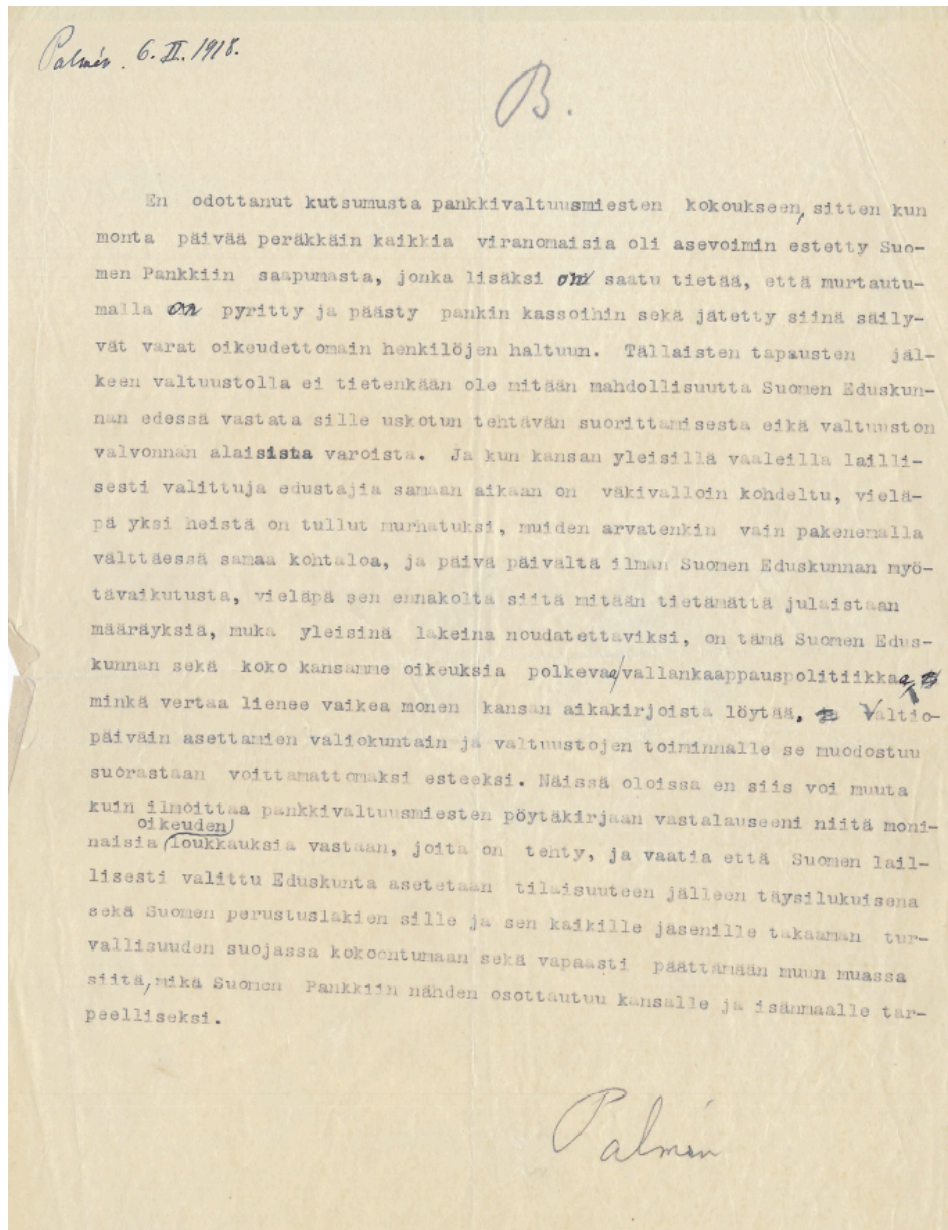
*Kansanvaltuuskunnan aikaisen Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtaja Anton Huotari.
Museovirasto.*

Suomen Pankki.

**Otettu Kansanvaltuuskunnan
raha aslain osaston haltuun.
— Niskoittelevat virkamiehet
eroitettu toimistaan.**

Suomen Pankin johtokunta on vastoin eduskunnan asettaman pankkivaltuuskunnan päätöstä kieltäytynyt avaamasta pankkia yleisölle. Vieläpä ovat johtajat piiloutuneetkin, joten ei heitä ole voitu tavata. Tämän vuoksi otti Kansanvaltuuskunnan raha-asiaain osasto eilen Suomen Pankin pääkonttorin haltuunsa ja toimitti kassojen inventeerauksen. Tänäpä avataan pankki yleisölle ilmoitettujen saatavien suorittamista varten.

Suomen Pankin niskoittelevat virkamiehet on erotettu toimistaan.

Pankkivaltuusmiesten porvarillisen jäsenen Ernst Palmenin sanelema puheenvuoro pankkivaltuusmiesten kokouksen 6.2.1918 pöytäkirjaan.

Avainsanat

sisällissota, kansanvaltuuskunta, johtokunta, pankkivaltuusmiehet, 1918